

Veliko i malo slovo u biblijskome tekstu – poseban problem religijskoga (funkcionalnog) pravopisa

Općim se pravopisom, najvećim dijelom namijenjenim školskomu opismenjavanju, ne može ulaziti u iscrpno raščlanjivanje svih mogućih pravopisnih dvojba.¹ U *Hrvatskome jeziku* već je objavljeno nekoliko članaka koji su se bavili funkcionalnim pravopisima, tj. posebnim pravopisima za pojedine struke ili područja. Tako je i ovaj rad nastao u okviru *Religijskoga pravopisa*, projekta Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.² Cilj je toga projekta detaljno proučiti pravopisne nedoumice koje se mogu javiti pri nastajanju tekstova religijskoga sadržaja ili tekstova o takvim sadržajima kako bi se naposljetku predložio poseban religijski pravopis – priručnik na koji će se u budućnosti u potrebi moći osloniti svi oni koji se susretnu s takvim nedoumicama, ako već ne zbog traženja lagana odgovora na svoje pitanje, tada barem zbog toga da se uvjere kako pitanje na koje traže odgovor možda ne muči samo njih.

Biblijski tekst posebno je važan u kršćanskome životu. Moglo bi se reći da bez njega nema ni kršćanske vjere. Svaka vjerska zajednica posebno cijeni svoje vjerske tekstove te ih u mnogo slučajeva s vremena na vrijeme ponovno uređuje i prevodi kako bi se jezik u njima posuvremenio, a njihova poruka ostala nepromijenjena – u posljednje se vrijeme i u Hrvatskoj najavljuje novi prijevod Biblije, moderan i suvremen, i to u jezičnome smislu. Tako s vremenom često nastane velik korpus više ili manje različitih inačica istoga polaznog teksta. I u našem je slučaju povijest prevođenja biblijskoga teksta bogata, a danas su neki tekstovi dostupni i posve besplatno na mreži. U ovome ćemo radu usporedbom triju takvih tekstova uputiti na razlike u pisanju maloga i velikoga slova, pokušati ih objasniti, problematizirati te dati preporuke u vezi s njima. Tako će se na konkretnome primjeru vidjeti praktični smisao postojanja funkcionalnoga pravopisa. Riječ je o ovim dvadesetostoljetnim tekstovima: A = prijevod Ivana Evandelistu Šarića, B = prijevod Bonaventure Dude i suradnika (Jeruzalemska Biblija), C = prijevod Tomislava Dretara.³

Na početku treba imati na umu temeljno pravilo *Hrvatskoga pravopisa* u vezi s pisanjem velikoga i maloga slova: *Kad postoji dvojba o tome treba li što pisati velikim ili malim početnim slovom, bolje je upotrijebiti malo početno slovo u skladu s načelom da*

¹ Ovdje ćemo se osvrnuti na *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje objavljen 2013. godine. Pravopis je dostupan na poveznici <http://pravopis.hr/>.

² Opis projekta i popis objavljenih radova vidi na poveznici <http://ihjj.hr/projekt/religijski-pravopis/23/>.

³ Navedeni tekstovi dostupni su na poveznici <https://biblija.biblija-govori.hr/>, ali i drugdje na mreži.

se riječi, osim onih koje su obuhvaćene pravilom o velikome početnom slovu, u hrvatskome jeziku pišu malim početnim slovom. To je pravilo, iako izrečeno drugim riječima, već dugo prisutno u hrvatskoj pravopisnoj tradiciji, ali je iz razumljivih razloga često zanemarivano pri pisanju tekstova religijske tematike ili karaktera. Ti se razlozi prije svega tiču prirodne želje da se velikim slovom određenim riječima dade na važnosti. Strogo gledajući, u pravopisnome smislu takve želje ne igraju nikakvu ulogu, a npr. čak i poglavlje *Riječi iz poštovanja i počasti* u *Hrvatskome pravopisu* toliko ograničeno definira iznimnu uporabu velikoga slova da se ni u njemu ne može tražiti potkrepa takvoj praksi. Drugim riječima, poštovanje po sebi nije dovoljno da riječ zavrijedi veliko slovo. Međutim, *Hrvatski pravopis* ipak ostavlja ograničen prostor da se velikim početnim slovom pišu riječi i izrazi kojima se označuju važni katolički simboli pri izricanju osobitoga štovanja: *Muka / Muka Isusova / Muka Gospodnja, Srce Isusovo, Srce Marijino, Sveti Križ*. Pitanjima umjetničke slobode ne mogu se baviti čak ni funkcionalni pravopisi jer sve može postati umjetničko-stilsko sredstvo, pa tako i uporaba velikoga i maloga slova. Mnogi će doživjeti i doživljavaju biblijski tekst kao umjetnički, a na prevoditelja će gledati barem djelomice kao na umjetnika. Unatoč tim ograničavajućim čimbenicima za strogu primjenu pravopisnih pravila u ovome se radu ipak pod posebnim uvjetima možemo poslužiti biblijskim tekstom da bismo komentirali pravopisna pitanja. Naime, treba uzeti u obzir da sveti tekstovi jako utječu na one koji ih čitaju, pa tako postoji stvarna mogućnost da će se čitatelji naviknuti na pravopisna rješenja na koja naiđu u tim tekstovima te će ih reproducirati u situacijama kad sami proizvode tekstove u vezi s religijom, a za takve će se tekstove samo u neznatnome broju slučajeva moći reći da su umjetničke prirode. Sigurno je da samo onaj tko je upućen u tumačenje biblijskih tekstova (biblijsku egzegezu), može točno procijeniti kojemu se pravopisnom rješenju prikloniti u vezi s pisanjem velikoga i maloga slova, no i jezični stručnjaci imaju svoju riječ u tome – prije svega trebaju upozoriti na nedosljednosti.

Oslonit ćemo se u analizi uglavnom na poglavlje Ivan 1 (Evandjelje po Ivanu) i u manjoj mjeri na Otkrivenje 15, pa je tako prvi primjer iz Iv 1, 1. U primjerima smo zadržali izvornu interpunkciju.

U početku bijaše Riječ, i Riječ, bijaše u Boga, i Bog bijaše Riječ. (A)

U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga i Riječ bijaše Bog. (B)

U početku bijaše Riječ, i riječ bijaše okrenuta k Bogu, i Riječ bijaše Bog. (C)

U prijevodu C znatno odskaače pisanje malim početnim slovom *riječ*. Budući da je u evandeljima središnja ličnost Isus Krist, tako je i ovdje razvidno da *Riječ* u okviru citiranoga teksta funkcionira kao njegovo drugo ime, pa se stoga i treba pisati velikim početnim slovom uvijek kad je u značenju 'Isus Krist'. U idućim primjerima nalazimo suprotan slučaj.

Iv 1, 4

U njoj bijaše život, i život bijaše Svjetlost ljudima. (A)

u njoj bijaše život i život bijaše ljudima svjetlo (B)

U njoj bijaše Život i život bijaše svjetlost ljudima (C)

Iv 1, 7

Ovaj dođe za svjedočanstvo, da svjedoči za Svjetlost, da svi vjeruju po njemu. (A)

On dođe kao svjedok da posvjedoči za Svjetlo da svi vjeruju po njemu. (B)

On dođe kao svjedok, za svjedočiti svjetlosti, da ti povjeruješ putem njega. (C)

Iv 1, 8

On ne bijaše Svjetlost, nego da svjedoči za Svjetlost. (A)

Ne bijaše on Svjetlo, nego – da posvjedoči za Svjetlo. (B)

On ne bi svjetlost već trebaše svjedočiti svjetlosti (C)

Otk 15, 8

I napuni se hram dima od slave Božje i od sile njegove (A)

I hram se napuni dimom od Slave Božje i od njegove snage (B)

I templ bi ispunjen dimom zbog slave Božje i njegove sile (C)

Svjetlo/svjetlost i *život* među osnovnim su motivima Ivanova evanđelja, ali pravopisno je neumetljivo pisati ih velikim početnim slovom, jednako kao i *slavu* iz primjera iz Otkrivenja. U svim je slučajevima jasno da je riječ o preopćenitim imenicama da bi ih se moglo smatrati riječima i izrazima kojima se označuju važni katolički simboli pri izricanju osobitoga štovanja, tako da se ni po tome kriteriju ne bi trebale pisati velikim početnim slovom. To je osobito lijep primjer šarolikosti pravopisnih odluka vjerojatno vođenih umjetničko-stilskim razlozima, tj. potrebom da se određenoj riječi na točno određenom mjestu dade na važnosti. Da je o tome riječ, svjedoči redak Iv 1, 5, u kojem se riječ *tama* piše malim početnim slovom u svim promatranim prijevodima. Opreka *svjetlo* – *tama* postiže se primjenom velikoga i maloga početnog slova, ali i to nedosljedno.

Iv 1, 5

Svjetlost zasvijetli u tami; ali tama ga ne obuže. (A)

i svjetlo u tami svijetli i tama ga ne obuže (B)

i svjetlost sijaše u tminama, i tmine ju nisu nikako obuhvaćale (C)

Donosimo još neke primjere u kojima je dvojbena je li riječ o općim imenicama ili imenima.

gelo mstandu ito gonozij. Ebij
cinij angede suoge dube: i sluz
beniche suoge plami oggne-
ni. Afinu v gistinu reče. **Pril-**
stolye tuoye bore vaniche vi-
čgne: prunt od prande: prunt
od cragliesftua tuoga. Blu-
bilsi praudu: ine naidilsi ne-
praudu y zato pomaza tebe
boog: boog tuoy vlyem odue-
selya i visle druzbenichof tuo-
gib. Atijfi gospodine od poča-
la zemglu stuozil. i. villa ru-
uch tuogib iesu nebesta. On-
na poghinuu: ati v gistinu bu-
des pribiuati: isfi chacho sui-
ra staraiurfe. Ichachono od y
cbiu prominis gnib i buduu
promignena. Atij v gistinu li-
onij yefli: i godischia tuoya ne
pomagncbayiu.

Dočalo suctoga euangella
pogluanu.

Qpo
ca
lo bisse ri
ic: y rijc
bisse con
boga y
bog bisse
rijc. Quo bisse v poccalu con
bogga flacha pogmemu. vci
gnega iesu: i brez gnegani-
star yest vci gneno. Ca vci gne
no yest: vgnemu ziuot bisse: y
ziuot bisse sinitloft gliutseba.
B ij

Iv 1, 45

Nadosmo onoga, o kojem su pisali Mojsije u zakonu i proroci (A)

Našli smo onoga o kome je pisao Mojsije u Zakonu i Proroci (B)

Onaj o kojem je pisano u Zakonu Mojsijevom i u prorocima, mi smo ga pronašli (C)

Otk 15, 5

I poslije ovoga vidjeh, i gle, otvori se hram šatora svjedočanstva u nebu. (A)

Nakon toga vidjeh: otvori se hram Šatora svjedočanstva na nebu! (B)

Po tome ja vidjeh: Templ koji štitiše šator svjedočenja otvori se u nebu (C)

Mojsijev zakon odnosi se na *Petoknjžje* (prvih pet biblijskih knjiga, kod židova *Tora*), pa je stoga pisanje *Zakon* kad se odnosi na *Mojsijev zakon* opravdano. Za *Proroke/proroke* može se opravdati pisanje velikim početnim slovom i malim početnim slovom ovisno o tome misli li se na jednu od potpodjela *Staroga zavjeta* (veliko) ili na konkretne proroke koji su ondje zastupljeni (malo). U Iv 1, 45 imamo zanimljiv slučaj da struktura rečenice u primjerima iz tekstova A i B upućuje na to da treba pisati *proroci* (jer se podrazumijeva da je *Mojsije pisao u Zakonu*, a *proroci u Prorocima*, dok bi se shvaćanje da su *pisali Proroci* temeljilo na metonimiji, tj. to bi bilo kao da se kaže da je o čemu *pisala Biblija*, što je u standardnome jeziku zbog jasnoće bolje izbjegavati), a u primjeru iz teksta C trebalo bi se pisati *Prorocima*, tj. *Onaj o kojem je pisano u Zakonu Mojsijevom i u Prorocima* jer je jasno da je riječ o skupini biblijskih knjiga s obzirom na

to da *proroci* nisu vršitelji radnje pisanja u toj rečenici. U primjeru iz Otk 15, 5 pitanje je treba li pisati *Šator svjedočanstva/svjedočenja* ili *šator svjedočanstva/svjedočenja* i nije ga lako riješiti s pomoću općepravopisnih pravila, osobito s obzirom na to da je riječ o referenciji u Otkrivenju na starozavjetni *Šator sastanka* (tako se taj šator zove drugdje u tekstu B). Treba znati da su u tome šatoru Izraelci obavljali bogoslužje, ali i da se u njemu nalazio *Kovčeg zavjetni*, pa je riječ o svetištu, iako nevezanome uz određeno mjesto. Stoga je pitanje (1) je li ga bolje smatrati povijesnim mjestom u kojemu se obavljalo bogoslužje, pa bi se u religijskome pravopisu moralo proširiti općepravopisno pravilo da se malim početnim slovom pišu *nazivi bogomolja, mjesta u kojima se obavlja bogoslužje, koji sadržavaju riječ crkva, kapelica, katedrala, bazilika, prvostolnica, hram, sinagoga, džamija* (tada bi *šator svjedočanstva* u pravopisnom smislu odgovarao *crkvi hrvatskih mučenika*), ili bi ga se trebalo (2) podvesti pod ovdje već navedeno pravilo o riječima i izrazima kojima se označuju važni katolički simboli pri izricanju osobitoga štovanja (pri čemu to ograničavajuće pravilo treba proširiti na važne simbole i drugih vjera). Moguće je i treće rješenje, a to je (3) da se *šator svjedočanstva* i *šator sastanka* jednostavno smatraju opisnim izrazima, kad pisanje velikoga početnog slova ne dolazi u obzir. Nakon pomnoga razmatranja zaključujemo da prijedlozi pod (1) i (3) imaju određenih manjkavosti. Prije svega odnosi se to na činjenicu da bi šator bio rijedak, moguće i predstavnik samo s jednim primjerom u pravilu navedenome pod (1), a riječ je o svetištu sa sigurno prevelikom važnošću za rješenje pod (3). Stoga nam se pisanje velikim početnim slovom kao što je predloženo pod (2) čini najboljim rješenjem, a bogato je potvrđeno veoma utjecajnim prijevodom Biblije koji smo ovdje označili s B.

U idućim primjerima treba obratiti pozornost na perifrazna imena božanstava. Pravopisno pravilo u *Hrvatskome pravopisu* glasi da se velikim početnim slovom (uz iznimku prijedloga i veznika) pišu *imena bogova, njihova perifrazna imena te imena drugih vrhovnih religijskih osoba, božanstava i saveza božanskih osoba*, a perifrazno je ime *opisno, najčešće višerječno, ime kojim se zamjenjuje pravo osobno ili zemljopisno ime, a nastaje na temelju bitnih obilježja zemljopisnoga pojma ili osobe na koju se odnosi*.

Iv 1, 14

I vidjesmo slavu njegovu, slavu kao Jedinorođenoga od Oca, puna milosti i istine. (A)

i vidjesmo slavu njegovu – slavu koju ima kao Jedinorođenac od Oca – pun milosti i istine (B)

i mi smo vidjeli slavu njenu, tu slavu što, Sin jedinac pun milosti i istine, prima od Oca (C)

Iv 1, 18

Jedinorođeni, koji je Bog, koji počiva na srcu Očevu, on je donio vijest (A)

Jedinorođenac – Bog – koji je u krilu Očevu, on ga obznani. (B)

Bog Sin Jedinac, koji je u krilu Očevom, otkrio nam je Njega. (C)

Iv 1, 29

Evo Janje Božje, koje oduzima grijeh svijeta! (A)

Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta! (B)

Evo janjeta Božjeg koji odnosi grijeh svijetu. (C)

Iv 1, 51

vidjet ćete nebo otvoreno i anđele Božje gdje uzlaze i silaze nad Sinom čovječjim (A)

gledat ćete otvoreno nebo i anđele Božje gdje uzlaze i silaze nad Sina Čovječjega (B)

vidjet ćete vi nebo otvoreno i anđele Božje uspinjati se i silaziti iznad Sina čovjekovog (C)

Kao što se vidi iz prikazanih primjera, Isus Krist ima i ova perifrazna imena: *Jedinorođeni/Jedinorođenac, (Bog) Sin (Jedinac), Janje/Jaganjac Božji, Sin Čovječji*. Primjeri u kojima je bilo koja od sastavnica tih perifraznih imena napisana malim početnim slovom nisu u skladu s navedenim pravilom, a vjerojatno su takvi jer ih prevoditelj nije smatrao perifraznim imenima (na to najbolje upućuje primjer *janjeta Božjeg*, u kojemu je prva sastavnica napisana malim početnim slovom), što je neobično s obzirom na to da je riječ o općepoznatim i općeprihvaćenim perifraznim imenima za Isusa Krista. No, najviše se može problematizirati nedosljednost (u istome tekstu nalazimo *Sin jedinac* i *Bog Sin Jedinac*). U primjeru iz teksta C (Iv 1, 18) vidimo pisanje osobne zamjenice velikim početnim slovom (*Njega*), što se također odnosi na Isusa Krista. Poznata je praksa da se oblici osobne zamjenice *on* pišu velikim početnim slovom ako se odnose na Boga odnosno Isusa Krista, ali to pravilo nije navedeno u općemu *Hrvatskom pravopisu*. I u tome slučaju osobito je problematično što je takvo pisanje velikoga slova prigodno, a nije dosljedno.

U idućemu primjeru opet je zamjetna tendencija da se s Antikristom, Kristovim protivnikom, pravopisno postupa drukčije.

Otk 15, 2

koji pobijediše zvijer i sliku njezinu i broj imena njezina (A)

Oni koji pobijediše Zvijer i kip njezin i broj imena njezina (B)

pobjednik zvijeri, njene slike i brojke njenog imena (C)

U čak dvama od triju promatranih tekstova Zvijer, drugo ime Antikrista, ne smatra se perifraznim imenom iako je to posve usporediv slučaj s perifraznim imenima Isusa Krista. U Otkrivenju je Krist Janje/Jaganjac, što se vidi iz idućega primjera.

Otk 15, 3

I pjevaju pjesmu Mojsija, sluge Božjega, i pjesmu Janjeta, govoreći: “Velika su i divna djela tvoja, Gospodine Bože Svemoćni!” (A)

Pjevaju pjesmu Mojsija, sluge Božjega, i pjesmu Jaganjčevu: “Velika su i čudesna djela tvoja, Gospodine, Bože, Svevladaru!” (B)

Oni pjevaše hvalospjeve o Mojsiju, sluzi Božjem, i hvalospjev o janjetu: Velika i divna su djela tvoja, Gospodine Bože Sve-Mogućí. (C)

I u tome slučaju opet tekst C odudara (*janjetu*), no taj primjer dragocjen nam je kako bismo upozorili na različite interpretacije Božjih perifravnih imena koje mogu dovesti do mnoštva nedoumica: *Gospodine Bože Svemoćni / Gospodine, Bože, Svevladaru / Gospodine Bože Sve-Mogućí*. Taj ćemo primjer sagledati u kontekstu sljedećih, ali prije ćemo upozoriti na pravilo *Hrvatskoga pravopisa* kojim se propisuje da se velikim početnim slovom pišu sve riječi u višerječnim perifravnim imenima ako uz njih ne stoji ime osobe na koju se perifraza odnosi.

Iv 1, 38

“Rabi,” – to jest: “Učitelju, – “gdje stanuješ?” (A)

“Rabbi” – što znači: “Učitelju – gdje stanuješ?” (B)

‘Rabbi – što znači Učitelju –, gdje boraviš ti?’ (C)

Iv 1, 41

“Nađosmo Krista – to jest Pomazanika.” (A)

“Našli smo Mesiju!” – što znači “Krist – Pomazanik”. (B)

‘Mi smo našli Spasitelja!’ – Što znači Krista –. (C)

J fuit loſt veminabſuit: itmi-
ne gnuu niſu obuyale. **B**ij clo
nich poſſan odboga komu bij
ſe ime: **J**uan. **O**f prijde za ſui-
doka da ſuidoçaſtuo vçini od
ſuitloſti dabi ſſi verouali pog-
nemu. **N**e biſſe on ſuitloſt ne-
go da ſuidoçaſtuo ſchaze od
ſuitloſti. **B**iſſe ſuitloſt giſtina
ka proſuit ghu yeffakoga clo-
nicha pribodechiega naſſaſ-
uit. **N**aſſuitu biſſe iſuijt po-
gnemu ſtuoren yeſt a ſuit gne-
ga ne poſſa. **A** ſuo ye pride: iſ
gnegoniga ne pryaffe. **A** chi
godirega pryaffe poda gnim
oblaſt da mozte borzi ſino-
ue bitti: onim kij veruyu v gi-
me gnegono: **E**bineod karui
n, od, poboriny a, putenog a, n
od poboriny a muſchoga ne-
go oni kij od boga royent yeſ
ſu. **J** puut bij ric vçignena i-
pribina v naſ Juidiſmo ſlanu
gnegonu ſlanu kako iedino-
ga od otca puna miſoſti y gi-
ſtine. **N**adan ſuetoga **S**tipa-
na. **L**. **S**tuarij apoſtol ſkib.

O dnij one: **S**tipan budu
chi puun miſoſti y kri-
poſti: çignaffe çudella izlame-
nya velika vpuku. **A**ſtaſ: eſſe
tada niçij od ſynagoge kaſe
ſnaſſe libertinſchib. i. çireney-
ſchib. i. alexandrinouf y: omib
chij bibu od ciliciye. i. od aſye

Iv 1, 42

“Ti si Simon, sin Jonin; ti ćeš se zvati Kefa – to jest Kamen.” (A)

“Ti si Šimun, sin Ivanov! Zvat ćeš se Kefa!” – što znači “Petar – Stijena”. (B)

`Ti si Šimun, sin Ivanov; ti ćeš biti zvan Kefa` – što će reći Petar. (C)

Navedeno općepravopisno pravilo u tim primjerima nije lako primijeniti iako je jasno da ima pravopisne osnove da se riječi koje su smatrane perifrznim imenima napišu malim početnim slovom jer je tu doslovno riječ o opisima, tj. doslovnim prijevodima imena. Tako je posve jasno da *Rabbi* znači ‘učitelj’, da *Mesija* i *Krist* znače ‘pomazanik’, da *Petar* znači ‘kamen, stijena’, da je Bog svemogućí svevladar i sl. Problematično je npr. *ti ćeš se zvati Kefa – to jest Kamen* jer se ne može znati je li prevoditeljeva namjera bila protumačiti ime Kefa ili dati istovrijedno ime u hrvatskome jeziku (kao npr. da umjesto *to jest Kamen* stoji *to jest Petar*). U tome je smislu u prijevodu C (Iv 1, 42) posve jasno da i Kefa i Petar moraju nositi veliko početno slovo iako je Petar tumačenje imena Kefa, ali nije tumačenje na hrvatski jezik. U prijevodu B nije toliko jasno da je *Stijena* potrebno pisati velikim početnim slovom. Prevoditelj je vješto riješio neke svoje brige davanjem novoga imena *Petar–Stijena*, ali se njegovo rješenje udaljilo od izvornika (tako napisano u tekstu B javlja se u Mt 16, 18: *Ti si Petar–Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju* – vjerno izvorniku bilo bi *Ti si Petar i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju*, ali bi se izgubila igra riječi koja sjajno funkcionira u grčkome i latinskome). Na to da se na tome mjestu moglo upotrijebiti i malo početno slovo, upućuje nas jedan engleski tekst: “*Your name is Simon son of John, but you will be called Cephas.*” (*This is the same as Peter and means “a rock.”*) (tekst preuzet iz izvora GNB – *Good News Bible* na poveznici www.biblija.net) – u njemu se lišeno svake poetike kaže da je Kefa isto što i Petar te da znači ‘kamen’. S obzirom na to da se u imenu Petar–Stijena obje sastavnice sklanjaju, pisanje bez spojnice (Petar Stijena, Petra Stijene...) bilo bi u skladu s *Hrvatskim pravopisom*. Uz takva mjesta koja su otvorena višestrukim tumačenjima samo dobar komentar uz biblijski tekst može nam razjasniti odabir pravopisnih rješenja. Upravo se na takvim primjerima vidi da potreba za dodatnim tumačenjem i proširenjem općepravopisnih pravila itekako postoji, tj. da postoji potreba za funkcionalnim pravopisima. Dok takvoga pravopisa još nema, možemo samo savjetovati da se općih pravila treba držati što je moguće bolje, a to bi trebalo dovesti do suzbijanja suviše uporabe velikoga početnog slova u tekstovima povezanim s religijskom tematikom.

* Opis slika: Iv 1, 1 – 14 (*U počalo biše rič...*) iz *Zborovčićeva lektionara* (Venecija, 1543., detalji iz primjerka koji se čuva u NSK-u)